

El Teatre Lliure inaugura la nova temporada amb la darrera obra d'un clàssic viu: el britànic d'origen txec Tom Stoppard. L'obra transcorre entre Cambridge i Praga, i abasta els tres decennis i escaig que van de la Primavera de Praga a la Revolució de Vellut. Hi ha política i música, debats ideològics i filosòfics de fons i passions turbulentes o enceses. Es titula 'Rock'n'roll'. I és com una banda sonora de moltes de les il·lusions perdudes del segle XX.

La música i la política segons Stoppard

El dramaturg Tom Stoppard, autor de *Rock'n'roll*, l'obra que inaugurarà la temporada al teatre lliure, dirigida per Àlex Rigola.

Tom Stoppard (Zim, Moràvia, 1937) és un dels dramaturgs de més renom de tota l'escena internacional. Des de mitjan anys 60 ha anat acumulant moltes i variades proeses literàries: des de *Rosencrantz i Guildenstern són morts* —una comèdia protagonitzada per dos personatges secundaris del Hamlet

shakesperià, que fou el seu primer èxit— fins a *The Coast of Utopia*, una monumental trilogia sobre els pioners del pensament polític radical del segle XIX rus, passant per unes altres obres de prestigi igualment considerable, com ara *Travesties*, una comèdia intel·lectualista i delirant protagonitzada per Joyce, Lenin i Tzara, o *Arcàdia*,

en què es tracta de temes tan diversos com la literatura de Lord Byron, les matemàtiques i la concepció de la jardineria del segle XVIII, que es muntà fa dues temporades al TNC amb una bona acollida tant del públic com de la crítica.

Un clàssic viu per a començar la nova temporada del Lliure.

Rock'n'roll és la darrera obra de Stoppard (i, per a certs crítics anglesos i americans, també una de les millors). Es va estrenar a Londres el juny de l'any 2006, i el Teatre Lliure l'ha triada perquè sigui la producció inaugural de la nova temporada. La direcció va a càrrec d'Àlex Rigola, la traducció del text és de Joan Sellent i al repartiment hi ha, entre més, Lluís Marco, Rosa Renom, Joan Carreras, Santi Ricart i Pep Torrent. Els espectadors que encara no coneguin l'obra d'aquest dramaturg d'origen txec nacionalitzat britànic tindran l'oportunitat d'endinsar-se en el món d'un dels autors més densos i rics del panorama teatral mundial (tot i que els seus detractors l'acusen d'elitista i d'excessivament intel·lectualista, pel seu llenguatge conceptualment complex i per les contínues referències culturalistes —història, política, literatura, ciència— que amaren sempre els seus textos). Per als stoppardians ja convençuts, serà, en canvi, l'ocasió de conèixer la cara més autobiogràfica —i la faceta més emocional o sentimental— de l'autor.

L'Stoppard més personal. L'obra transcorre entre Cambridge i Praga, i es desenvolupa durant quatre decennis. Comença l'any 1968, després de la invasió de la capital txeca per part dels tancs soviètics per a aturar les

reformes iniciades amb la Primavera de Praga, i acaba l'any 1990, quan el mur de Berlín ja ha estat enderrocat, ha tingut lloc la Revolució de Vellut, i l'URSS ha entrat de ple en un procés de desmantellament irreversible. Tenint en compte, per tant, el context històric i cultural en què s'emmarca, és possible que *Rock'n'roll* sigui l'obra més personal de Tom Stoppard, la peripècia biogràfica del qual és profundament marcada per la situació socio-històrica que visqueren els països de l'est des de la Segona Guerra Mundial fins al darrer decenni del segle XX.

Stoppard va néixer a Txecoslovàquia el 1937, però va abandonar aquell estat quan l'ocuparen els nazis, l'any 39. Amb la seva família anà a parar a Singapur, d'on fugiren cap a l'Índia quan hi entraren els japonesos. El seu pare s'allistà per combatre amb els britànics, i morí en un camp de presoners. La seva mare es va tornar a casar, amb un oficial britànic que va donar el cognom als fills de la seva nova esposa. S'instal·laren a la Gran Bretanya el 1946, i Stoppard ja no en sortí mai més. De totes maneres, mai no trencà el contacte amb el seu país natal: traduí obres d'autors txecs a l'anglès, seguí les evolucions polítiques del règim i de la dissidència, hi va anar durant els 70 com a membre d'Amnistia Internacional i arribà a establir una gran i duradora amistat amb Václav Havel, el dissident txec més famós, també escriptor, primer president del país després de la caiguda del comunisme. L'influx de Havel a *Rock'n'roll* és fonamental: no tan sols la seva ombra plana sobre tot l'argument, sinó que l'obra és dedicada a ell. A més, Stoppard ha reconegut que, mentre l'anava escrivint, llegia i rellegia la correspondència que tingué Havel amb un altre dissident il·lustre, Milan Kundera.

Els dos principals protagonistes de l'obra són un jove professor txec (Jan), establert a Cambridge, que decideix de retornar a Praga quan és envaïda pels soviètics per salvar la seva mare i el seu ideal socialista; i un britànic veterà professor de filosofia marxista (Max) que, a mesura que avança l'obra, es troba obligat a aprendre a digerir el fracàs de totes les

idees que ha defensat. De la mateixa manera, Jan veu com el seu optimisme socialista és destrossat per les purgues a què el sotmet el règim. La relació tan tibant que tenen serveix a Stoppard per a enfil·lar una reflexió (en què les emocions o els sentiments en estat pur tenen molta més presència d'allò que és habitual en ell) sobre alguns dels aspectes clau que envoltaren el règim comunista: el puny implacable de les autoritats, les diverses maneres de fer front al poder totalitari (amb heroisme sacrificat o exhibicionista, amb indiferència eloqüent o covarda), les lluites intestines dins els moviments de la dissidència, la funció que han de tenir l'art i la cultura en un règim polític totalitari...

La temàtica política és complementada per la presència del rock'n'roll, que Stoppard concep com un signe o gest de normalitat, però que, tanmateix, en un règim com el comunista era percebut com una forma de rebel·lió: en Jan sap que el socialisme ha fracassat definitivament quan la

policia comunista entra a casa seva i li destrossa tots els discos, i quan descobreix que The Plastic People of the Universe –grup que realment existí a la Txecoslovàquia dels 60– han estat detinguts... A *Rock'n'roll*, hi apareixen moltes de les bandes més carismàtiques d'aquella època: Rolling Stones, Velvet Underground, Beach Boys, i sobretot Pink Floyd i Syd Barrett, el carismàtic líder que va ser expulsat del grup pels altres components quan va començar a tenir problemes psiquiàtrics per culpa de les drogues, i que encarna espectacularment la progressiva pèrdua de les il·lusions que senten la majoria dels personatges de l'obra.

El Rigola més adequat. Àlex Rigola, director del muntatge, ha demostrat de sobres la seva versatilitat, quan ha dirigit i s'ha apropiat les obres d'autors tan diferents com Brecht i Eurípides, Shakespeare i Mamet, entre més. De totes maneres, costa d'imaginar una obra que, a pri-

Escenes Imaginades
de la vida de Jaume I
d'Antoni Borrell

Lleida, de l'11 de setembre al 9 d'octubre de 2008
Sala Montsnar. Institut d'Estudis Ilerdencs

Diputació de Lleida INSTITUT D'ESTUDIS ILERDENC'S

Cartell de l'obra de Stoppard, estrenada a Londres l'any 2006.

ori, encaixi millor en el seu univers creatiu que aquesta de Tom Stoppard. En un principi, adaptar aquesta peça

hauria de ser, per a Rigola, com jugar a casa: perquè li permet de donar vida als personatges tumultuosos i intensos

a què ens ha avesat, perquè li permet de deixar-se anar en la utilització de cançons electrizants i perquè la concepció de la política de Stoppard en aquesta obra és ferotgement vivencial, és a dir, no hi és vista com una especulació freda i purament teòrica, sinó com un element que afecta totes les esferes de la pròpia biografia.

Segons Rigola, la màxima virtut de Stoppard com a dramaturg "és que fa l'espectador intel·ligent: al principi, sembla que parla d'uns temes i fa servir uns materials que l'espectador desconeix, però al final l'espectador té la sensació que li ho han transmès tan bé que ho ha acabat entenent tot". Per a Rigola, el tema de *Rock'n'roll* és clar: "Stoppard ens parla sobre la caiguda dels mites. De tots els mites: els ideològics, els culturals, els morals." El resultat és un muntatge dinàmic, subtil i intel·ligent, capaç de mantenir una emoció sostinguda que no embafa amb sentimentalismes fàcils, i capaç alhora d'expressar amb contundent lucidesa una realitat socio-política complexa i molt perturbadora. La feina dels actors i les actrius també és excel·lent.

Pere Antoni Pons

Trossos i mossos

Alfons Llorens

Tecla

Calia baixar tres escalonets com qui puja les grades del presbiteri. Hauria calgut descendir aquelles grades amb la reverència i la lentitud pròpies de la litúrgia més solemne, i descalçar-se en trepitjar terra sagrada. El carrer era més alt; acumulava diverses i successives tongades d'asfalt, sota les quals soterraven els regidors de la ciutat la història. Però el sòl del Forn de Santa Tecla conservava la fondària del temps de l'esplendor de la independència; era el nivell de la València del XV; potser aquell forn, situat al principi del carrer de la Mar, vora la Taverna del Call, tan

prop de la sinagoga major, hauria passat els pans àzims de la Pasqua.

Va estar obert fins fa ben poquets anys, fins que l'arrossegà la riuada de l'especulació i el memoricidi, en la que fou placeta de Santa Tecla, nom derivat del convent amb què confrontava, esborrat el 1868. Volia sacralitzar unes ruïnes de probable origen romà; segons llegendes pietoses, el pretori i la presó del martiri de sant Vicent de la Roda. Després de la Conquesta, els canonges de Tarragona demanaren el sant lloc a Jaume I per a construir-hi un hospici i una església, que dedicaren a santa Tecla ("escaldadora de panses", "batedora de noguers"), la seua patrona, la festa de la qual s'escau cada 23 de setembre.

Aquells edificis aplegaren la colònia tarragonina de València i constituïren un testimoni dels orígens dels valencians. Aixoplugaven un dels fets més grans de la nostra sobirania: l'elecció dels cònsols de mar. Ho prescriu el *Llibre del*

Catedral de Tarragona.

Consolat, una de les nostres majors creacions culturals, al seu primer capítol: "Cascun any la vespra de la Nativitat los prohòmens navegants, patrons e mariners apleguen consell en la església de Sancta Tecla de la ciutat de València e per elecció, e no per redolins, eligen dos bons homes de la mar en cònsols."

Periodista